

Reijo Knuutinen

LAUSUNTO

10.11.2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto

**HE 44/2023 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Suomessa osakesäästäminen osakesäästötiliä käyttäen on ollut mahdollista vuodesta 2020 lähtien. Osakesäästötilille talletettavien varojen enimmäismäärä on ollut 50 000 euroa. Tätä rajaa ehdotetaan muutettavaksi 100 000 euroon.

Olen tutustunut asiaa koskevaan hallituksen esitykseen HE 44/2023 vp ja lausun esityksestä kunnioittavasti seuraavaa:

**Yleistä taustaa ja arviointia**

Esityksessä (s. 3) todetaan, että osakesäästötilin verokohtelu on ollut suotuisa siten, että säästäjä on joutunut maksamaan sijoitusten tuotosta veroa vasta varoja osakesäästötililtä nostettaessa. Kun osakemyynneistä ja osingoista saadut tulot on voinut sijoittaa uudelleen joutumatta välillä maksamaan tuotosta veroa, on seurauksena ns. lykkääntymisetu verotukseen.

Toisaalta, kuten myös esityksestä erityisesti lausuntopalautteiden käsittelyn yhteydessä ilmenee, on osakesäästötili ollut suoraan osakesijoittamiseen nähden eräiltä osin myös epäedullisemmassa asemassa: Osinkotulo tulee osakesäästötiliä käytettäessä kokonaisuudessaan tuloverotuksen piiriin; hankintameno-olettamaa ei voi hyödyntää; tappiot ovat verotuksellisesti hyödynnettävissä vasta tilin sulkemisen yhteydessä (jolloin selektiivinen realisointi verosuunnittelusyistä ei toisaalta myöskään ole mahdollista). Lisäksi ulkomaisista osakkeista saaduista osingoista liikaa perittyjen lähdeverojen takaisinhakumenettely ja -käsittely on varsin monimutkaista (kuitenkin se on monimutkaista myös suorien osakesijoitusten yhteydessä).

### **Muutoksen vero-oikeudellinen arviointi**

Vero-oikeudellisesta näkökulmasta arvioituna asia vaikuttaa yksinkertaiselta ja selkeältä, lähinnä vain tekniseltä asialta. Pelkistäen voisi todeta, että 100 000 euron raja on tästä näkökulmasta tarkastellen ihan yhtä hyvä tai huono kuin 50 000 euron tai esimerkiksi 75 000 euron raja. Kuitenkin talletusrajan muutos voi aiheuttaa tietoteknistä tai muuta työtä esimerkiksi palvelutarjoajien puolella.

Muutoksen ollessa (ainakin tässä vaiheessa) näin yksinkertainen, huomio esityksessä kiinnittyikin enemmän siihen, miten tätä muutosta on lausuntopalautteessa joko kannatettu tai vastustettu, kuten myös siihen, minkälaisia ongelmia tai kehitysmahdollisuuksia osakesäästötiliin liittyen on tätä laajemmin nähty.

### **Muutoksen veropoliittinen arviointi**

Esityksessä käsiteltyä lausuntopalautetta lukiessa tulee paikoitellen hieman hämmentävä olo. Vaikutelmani on, että eräät lausunnon antajat ovat poliittisista intresseistään tai edustamansa organisaation agendoistaan johtuen ensin päättäneet, minkä suunnan puolesta asiassa yleisesti liputetaan, tämän perään on sitten listattu yksisilmäisesti argumentteja. Tällainen ei tietysti ole veropoliittisessa keskustelussa muutoinkaan vierasta, mutta tässä yhteydessä se tuntuu korostuvan.

Itse en oikein ymmärrä esimerkiksi sitä, miten osakesäästötilin talletusrajan nostaminen 100 000 euroon lisäisi yhteiskunnallista epätasa-arvoa, kun samaan aikaan on tarjolla esimerkiksi kapitalisaatiosopimuksia ilman minkäänlaista sijoitusrajaa? Jokainen voi myös sijoituksen koosta täysin riippumatta sijoittaa vaikkapa indeksirahastoihin, saaden vastaavanlaisen lykkääntymisedun.

Verotuksen neutraalisuuden arviointi riippuu täysin siitä, mihin osakesäästötiliä verrataan. Koska suoraa osakesijoittamista ja rahastosijoittamista verotetaan eri tavoin, ei osakesäästötili voisi missään oloissa tai ehdoilla olla veroneutraali *molempiin* näihin nähden.

### **Vaikutukset verotuottoihin**

Esityksessä on arvioitu vaikutuksia verotuottoihin. Esityksen tekstistä käy hyvin ilmi kaksi asiaa: Ensinnäkin laskelmat perustuvat (pakostakin) monenlaisille olettamille, jolloin ne ovat epätarkkoja. Toiseksi, kaiken kaikkiaan puhutaan suhteellisen vähäisistä vaikutuksista.

Hallituksen esityksessä onkin perusteltu, mitä muutoksella varsinaisesti haetaan takaa. Osakesäästötilin talletusrajan nostolla halutaan parantaa suomalaisten vaurastumisen mahdollisuuksia ja edistää myönteistä muutosta omistamisen kulttuurissa. Muutoksella lisätään kannustimia pitkäaikaiseen säästämiseen ja sijoittamiseen.

Osakesäästämisen lisääntyminen sekä sijoituskulttuurin kehittyminen ja monipuolistuminen ovatkin mielestäni positiivinen asia laajemmin katsoen, sekä pääomamarkkinoidemme että koko kansantaloutemme kannalta. Tämän välillisen asian merkitystä on mahdoton euroissa arvioida tai edes jotenkin suhteuttaa välittömiin vaikutuksiin.

### Muita hallituksen esitykseen liittyviä kommentteja tai huomioita

- Vaikka hallituksen esitys koskee ehdotettavaa muutosta koskien vain laissa olevaa yksityiskohtaa, on siinä käsitelty mm. lausuntopalautteen pohjalta monia sellaisia näkökohtia, jotka voisivat olla hyödyllisiä osakesäästötilin kehittämisessä jatkossa.
- Mielestäni suhteellisen vähälle huomiolle oli kuitenkin jäänyt se, että osakesäästötili mahdollistaa sijoittamisen vain osakkeisiin. Silloin kun ensimmäiset osakesäästötilit vuonna 2020 avattiin, inflaatio oli alhainen ja korot nollassa. Nyt tilanne on toinen. Jo tälle osakesäästötilin lyhyen elinkaaren aikajanelle mahtuu koronan ja Venäjän hyökkäyssodan kaltaiset kriisit, mitkä ovat näkyneet suurina heilahduksina myös osakemarkkinoilla. On paljon sijoittajia, jotka eivät tällaisissa tilanteissa ole halukkaita kantamaan osakeriskiä. Vaihtoehtona osakesäästötilin puitteissa on kuitenkin nykyisin vain pitäminen käteisvarat nollakorolla, mistä hyötyvät itse asiassa vain näitä tilejä tarjoavat pankit ja pankkiiriliikkeet. Salkunhoidon kannalta olisi hyvä, jos olisi mahdollisuus sijoittaa käteisvaroja korkoinstrumentteihin tai korkorahastoon.
- Luonnoksessa käsitellään Ruotsin mallia, jossa verotuksen kohteena on fiktiivinen, laskennallinen tulo. Tällainen on veroteoreettisesti katsoen linjakas malli, mutta vaikeasti sovitettavissa tuloverojärjestelmän perusrakenteisiin.
- Esityksen sivulla 3 on esitetty kahteen otteeseen osakesäästötilien kappalemäärää ja sijoitusten markkina-arvoa koskevia tietoja (per 30.6.2023). Vaikka itse luvuilla ei olekaan käsiteltävän asian kannalta merkitystä, tulisi nämä luvut tarkistaa ja yhdenmukaistaa, vaikkapa valiokunnan mietintöön ne korjaten.

### Yhteenveto

Edellä mainittuihin näkökohtiin nojautuen katson, että osakesäästötilin talletusrajan nosto on perustelua. Hallituksen esityksessä osakesäästötiliä koskevia sääntely- ja verotuskysymyksiä on monipuolisesti tarkasteltu. Esityksellä arvioidaan olevan suhteellisen vähäisiä verotuottovaikutuksia. Vaikka suoranaiset verovaikutukset ovatkin verotuottojen näkökulmasta negatiivisia, voi tällaisella muutoksella olla positiivisia vaikutuksia osakesäästämisen ja pääomamarkkinoiden kehittymisen kannalta.

Helsingissä 10.11.2023

*Reijo Knuutinen*

OTT, KTM, professori, Turun yliopiston kauppakorkeakoulu